

УДК 329.5

Смолякова Л.Ю.

асп. НУ «Запорізька політехніка»

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ»

Політичні партії забезпечують утримання антагонізму суспільства і держави у достатніх для соціальної стабільності рамках. Партії спрямовують соціальне невдоволення у русло конституційної боротьби за можливість участі в державному управлінні.

Як ключовий інститут політичного простору партії завжди знаходилися у фокусі уваги політичної науки, що обумовило глибоку концептуальну розробку різних аспектів їх функціонування. Разом з тим інтенсивний процес партогенезу в останні десятиліття обумовлює необхідність уточнення категоріального апарату, актуалізації теоретичних положень та удосконалення методологічних підходів до вивчення партій.

Сучасна наука пропонує великий набір найрізноманітніших підходів до визначення сутності політичної партії, які підкреслюють різні

ознаки та аспекти її діяльності. Дослідники в основу визначення партії кладуть ідеологічні, структурні, функціональні, електоральні та інші критерії, що вирішальним чином позначається на визначенні сутності політичної партії.

Існує безліч визначень політичної партії з різних теоретико-методологічних підходів. Зупинимось на визначенні одного з відомих американських політологів Д.Ептера. Так, використовуючи системний підхід, він характеризує політичні партії як складові елементи політичної системи, «підсистему», що організовує діяльність уряду. При цьому основною ознакою політичних партій він вважає формування громадської думки, розробку політичного курсу, який стає рушійним мотивом діяльності уряду й забезпечує розумний баланс між громадською думкою та державною владою. Інша важлива його характеристика полягає в тому, що форма політичної партії залежить від ряду соціально-політичних характеристик суспільства, від наявних у суспільстві соціальних розколів. Але незважаючи на виклики сучасності, політичні партії, рухи і об'єднання виступають основним суб'єктом реалізації політико-ідеологічних орієнтацій, що мають певну ідеологічну спрямованість і погляд на соціальний, економічний і політичний розвиток суспільства і представлені в масовій свідомості. Таким чином, політичні партії і рухи виступають як суб'єкти репрезентації політичної ідеології в суспільстві.

Окремі дослідники пропонують трактування політичних партій з акцентом на їхніх структурно-організаційних аспектах. Зокрема М.Дюверже зазначав, що «в природі організації сучасних політичних партій їхня сутність розкривається куди більш повно, ніж у програмах або класовому складі: партія є спільністю на базі певної визначеної структури». Застосовуючи структурний підхід до аналізу партій, вчений виокремив такі ключові їх ознаки, як тривалість існування, особливості структури та чинники організаційної побудови.

В рамках електорального підходу ключове значення має зв'язок політичної партії з виборами, в результаті яких здійснюється прихід до влади певної політичної групи. Фундатор сучасної теорії партійних систем Дж.Сарторі лаконічно визначав партію, як «політичну групу, яка бере участь у виборах та може завдяки цьому заміщати своїми кандидатами державні посади».

Один з найбільш поширених комплексних підходів до розуміння політичної партії запропонували Дж. Ла Паломбара і М.Вейнер. Дослідники виділили чотири елементи, які конституують політичну партію: перший елемент – це наявність розвинутої організаційної структури; другий – це відносна стійкість організації за часом; третій –

орієнтованість організацій на здобуття та здійснення влади; четвертий – це прагнення народної підтримки на виборах.

Отже, можна підсумувати, що в політології не склалося єдиного визначення поняття «політична партія». Це пов'язано, перш за все, з існуванням великої кількості політичних об'єднань, що виконують схожі функції та підпадають під критерії різних визначень. Наведені вище позиції належать до т.зв. класичних підходів до розуміння партій. Політична партія в класичному розумінні була орієнтована на агрегування, артикуляцію і задоволення інтересів соціальних груп, розробку та реалізацію політичної програми, ведення виборчої кампанії та здійснення впливу на громадську думку з метою здобуття влади. Однак у сучасних умовах зазначені партійні функції нагтовхуються на багатомірність, індивідуалізованість та різноспрямованість розвитку суспільства, що ускладнює вироблення «вузьких» ідеологічних позицій для значної кількості людей.